

## Rav Pinches Friedmann - Pészách

A **széder** este folyamán tanítjuk meg a bölcs gyermeknek a következőt: **veáf átá emor lo kehilchot há-pészách, én máftirin áchár hápészách áfikomán** – **tilos az afikomán után elfogyasztani a korbán peszáchot (peszách áldozatot)**. **Miért is?** Mert az **afikomán** íze kell, hogy maradjon a szánkban a **széder** befejeztekor. Ha a bölcs gyermek tovább érdeklődik ennek okáról, érdemes megnézni a **Tórá**t, **Jákob** és **Ézsau** történetét, ahol **Izsák** a következőt mondja a hazatérő és áldást kérő **Ézsau**nak: **(1Mózes 27:35) „Vájomer bá áchichá bemirmá vájikách et birchátechá”** – „**a testvéred jött és csellel elvette az áldásodat**”. **Pirkei Rabbi Eliezer** szerint mindez **peszách** első estéjén történt, **Izsák** a sátrában a **peszách** és **chágigá** áldozatokat fogyasztotta, amikor **Jákob** megjelent. Hagyományaink szerint az **ősapák** olyan magas szinten voltak, hogy betartották az **összes micvát**, mielőtt a zsidó nép megkapta volna a **Tórá**t. A **Midrás (Berésit Rábbá 67:4)** a következő magyarázatot adja **abemirmá** szó értelmezésére: „**Bá áchichá bemirmá, ámár Rabbi Jochánán, bá bechochmát toráto**” – a „**csellel**” szó itt azt jelenti, hogy alkalmazta a bölcsességet, melyet a **Tórából** merített. Vizsgáljuk meg, hogy milyen **tórai** bölcsességet alkalmazott ebben az esetben **Jákob ősapánk**.

**Széfer Bigdé Áháron** a következő ténytet közli velünk, történetünk szempontjából nem mellékesen: „**Bá áchichá bemirmá, vájikách lo áfikomán**” – „**A Tóra tanítja, hogy Jákob okosan áfikománt hozott apjának.**” **Mi az oka ennek?** Kapcsoljuk össze a fent tanultakat, és ezt a **paszuket**: nem véletlen, hogy **Jákob áfikománt** ad az apjának az étkezés befejezésekor, hiszen jól tudta, hogy az **áfikomán** elfogyasztása után már nem lehet enni. **Jákob** attól félt, hogy megjelenik a testvére, **Ézsau**, enni ad az apjának, és megkapja az áldást, amint azt **Izsák** ígérte neki. Azután, hogy **Izsák** megette az **áfikománt**, **Ézsau** már nem tud enni adni az apjának, és ezáltal nem is kaphat áldást.

Ez az a **Tóra-bölcsesség**, amelyet **Jákob** alkalmazott, és amelyre a **Midrás** utal. Ez már önmagában is szép, de ássunk eggyel mélyebbre. Nemcsak a **Midrás**, maga a **Tóra** utal az **áfikomán** jelenlétére **Izsák** sátrában az áldás osztásakor. Hogyan? Ha megnézzük a szavak gematriáját (**a szavakban szereplő betűk számértékét**), akkor érdekes eredményt kapunk:

**bemirmá (csellel) = 2 + 40 + 200 + 40 + 5 = 287 áfikomán (áfikomán) = 1 + 80 + 10 + 100 + 6 + 40 + 50 = 287**

A „**csellel**” szó egyenértékű az „**áfikomán**” szóval! Innen látjuk **Jákob bölcsességét** az áldás megszerzésében. Mindez már elég is lenne, ha nem fedoznánk fel egy döbbenetes egyezést a bölcs fiú kérdése, a gonosz fiú kérdése és a tórai történet között. A bölcs fiú kérdése: „**má háédot veháchukim, áser hásem elokénu civá etchem**” – „**mik a tanúságok, parancsok és törvények, amelyeket Örökkévaló Istenünk parancsolt nektek?**” A **Vilna Gaon** rámutat, hogy a bölcs fiú a kérdés feltevésekor az **Örökkévaló** két nevét használja. A gonosz fiú a következőt akarja tudni: „**má háávodá házot láchem**” – „**Mi ez a szolgálat számotokra?**”, a kérdésben nem említve meg az **Örökkévaló** nevét. Ebből a következő párhuzamot vehetjük észre: a bölcs fiú ugyanúgy **Isten** két nevét említi, mint **Jákob**, amikor megjelent apjánál az áldásért, így idézve meg a tórai történetet a **széderestén**. **Jákob** álruhában jelent meg az apjánál, de megjelenésekor az **Örökkévaló** két nevét használta. **Ézsau** a gonosz fiú kérdése utal: sem **Ézsau**, sem a gonosz fiú nem ejti ki a száján az **Örökkévaló** nevét. **Izsák** tudta, hogy **Ézsau** nem használja az **Örökkévaló** nevét, ezért hiába volt **Jákob** álruhában, amikor kiejtette a száján az **Örökkévaló** két nevét, **Izsák** tudta, hogy ki áll előtte. Jogosan feltételezhetjük tehát, hogy **Izsák** teljes tudatában volt annak, hogy kinek is adja az elsőszülöttnak járó áldást.

Ez a kiadvány Szent szövegek idézeteit és azok magyarázatait tartalmazza. Kérjük ne dobja ki!  
TALMUD TORA Alapítvány számlaszáma: 11705008-20413002-00000000

## Chaim Shaul Glitzenstein rabbi: Kibújhat-e a gonosz a bőréből?

A **pészách** ünnepe arra késztet minket, hogy a jóság és a gonoszság küzdelmével, és a jóság gonoszság feletti győzelmével foglalkozzunk. Ilyen küzdelmeket több szinten is vívunk: egyéni személyes, és világi, országos szinten is. A személyes belső küzdelem irányulhat például az egoista, narcisztikus viselkedés, vagy a negatív hozzáállás ellen.

A zsidóság elismeri, hogy gyakran konfliktusokkal jár a túlélés. Vannak olyan harcok, melyeket zsidó identitásunk kíván meg, de vannak olyanok is, amelyek az egész világot érintik: az istenhit, az erkölcsös viselkedés témái. Amikor **Isten elítéli a bálványimádást** az ókori kánaániták körében, azt mondja, mind tűzben fognak elégni, mert hamis isteneket imádnak.

**De vajon ez lenne a zsidóság végső célja, hogy pusztuljon el az, aki nem egyezik hitében velünk?** A **hászidizmus** másképp gondolja, és egy magasabb eszményt mutat be: a gonosz jóvá változásának lehetőségét, a sötétség elűzését a fényvel. Világi szinten az ellenségből barát lesz. Belső, személyes szinten a rossz ösztönök megváltoznak, és a jó szolgálatába állnak. Amikor már a hibáink is jóra fordulnak és az istenit és a szentséget kezdik szolgálni, az az igazi megtérés.

Erre találunk példát az aktuális hetiszakaszunkban is. Az első nagy hiba, ami történt, hogy **Ádám** és **Éva** ettek a **tiltott fáról**. Addig az **isteni lélek** együtt élt velük az édenkertben, de ez a hiba arra vezette, hogy elváljon tőlük és saját útjukra engedje őket. A **hetiszakaszunkban** avatják fel a **Miskánt** hét nap alatt, és ez annak az első hibának a jóvátételét jelenti. Egyrészt az isteni lélek újra jelen lesz az emberek életében, és velük lakik, másrészt a hét napos avatás a teremtés hét napjára utal, ami visszahozza az **Ádám** és **Éva** bűne előtti tisztaságot.

A **nagyszombatnak** nevezett **pészách** előtti utolsó szombat elhozza nekünk a rossz ösztöneink jóvá változtatásának lehetőségét is.

A **kivonulás** előtt szombaton, amire most emlékezünk, az egyiptomiak, akik kínozták s dolgoztatták a zsidókat, már elszenveték a csapásokat, uralkodójuk a Fáraó azonban még mindig nem engedte el a népet. Ekkor az elsőszülöttek ellene fordultak. Mondhatjuk, hogy azért, mert az elsőszülöttek halála annyira megfélemlítette őket, és ezért álltak Mózes mellé. De a **lubavicsi Rebbe** szerint ez ennél mélyebb ok miatt volt. Szerinte itt kezdődött a belső természet megváltozása a szellemi élmény által. Az ókori **Egyiptom** a gonoszság mélységének jelképe, ami a szellemiség ellentéte, de ezen a szombaton a bölcsesség „**nagy csodája**” történt meg magában **Egyiptomban**: az **egyiptomi elsőszülöttek** – a jövő vezetői – a zsidóság mellé álltak.

Noha a **fáraó** nem változtatott gonosz szándékán, és emiatt a **tizedik csapás** is megtörtént, illetve a szétválasztott tengerbe veszték a katonák is, az elsőszülöttek lázadása mégsem volt hibába, mert ez volt a jövőbeni változások kezdete, amikor a gonoszság jóra változik, minden sötétség fényé, és minden erőszak jó erővé.

Ezért mondjuk a **pészách széder végén**, hogy „**jövőre az újjáépült Jeruzsálemben**” – vagyis az újjáépült **Szentélyben** -, a **Messiás** napjaiban, amikor az emberiség egyesül egy nagy változás eredményeként, a jóság elismeréseként!

Gut Sábesz

## Pészáchi Tóra olvasmányok: A magyarázó

Bár a peszáchra úgy gondolunk, mint az otthoni ünnepre, a Tórát minden peszách reggelén a zsinagógában olvassák fel. (Ez a cikk a Tóraolvasást a 8 napos diaszpórai peszách-megfigyelésnek megfelelően vázolja fel).

Az első két és az utolsó két nap teljes **chagnak** vagy ünnepnapnak számít, mint a **sábát**, amelyen tilos a **meláchá** vagy az **alkotómunka**.

### Pészah első napja

**Peszách** első napján két **Tóra-tekercsből** olvasnak fel. Az elsőben, amely a nap elsődleges tórai olvasmányaként szolgál, a **2Mózes 12:21-51**-et olvassák fel, amely a **Egyiptomból** való kivonulás előkészületeiről szól. Amikor **Peszách** első napja **sábátra** esik, ezt az olvasmányt **hét alijotra** osztják, ahogyan egy átlagos **sábáton** szokás. Amikor **Peszách** első napja hétköznapra esik, az olvasmányt öt **alijotra** osztják. Egy **második Tóra-tekercsből** is felolvasnak. Az ebből a tekercsből felolvasott részt nevezik **maftir** résznek, amelyet a **haftarah** előtt olvasnak fel. **Peszách első napján a maftir a 4Mózes 28:16-25**, amely leírja az **áldozatokat**, amelyeket **Peszách** első napján vittek a **Bét Hámikdásba**. Ezek később a **Muszáf Amida liturgiájában** szerepelnek.

### Pészah második napja

**Peszách** második napján ismét két **tekercsből** olvasnak fel. Az elsőben a **3Mózes 22:26-23:44**-et olvassák fel. Ez a rész nagyrészt az ünnepi megemlékezések **bibliai naptárának** elbeszéléséről szól. Minden egyes **ünnepe** vagy **moed** le van írva. Az első nap **maftirját** a **második tekercsből** olvassák fel. **Miért ismétlődik ugyanaz a maftir rész?** A **diaszpórában** sok közösség évszázadok óta megtartja a **jom tov második napját**. Ennek oka a **naptárral** való **eltérés**.

Mielőtt a naptárat egységesítették volna, a hónapokat a hold idézése alapján hirdették meg **Jeruzsálemben**. Hírnököket küldtek szerte a zsidó világba, hogy tudassák a közösségekkel az új hónap kezdetét. Gyakran a hírnökök nem értek oda időben. Ezért fontos lett annak biztosítása, hogy az ünnepeket a megfelelő időpontban tartsák meg. Az ünnepek helytelen megtartásával kapcsolatos aggályok vagy kétségek eloszlátása érdekében szokássá vált, hogy az ünnepek első két napját és utolsó két napját **Izraelen kívül teljes ünnepként** tartják meg.

### A pészah közbeeső napjai

**Peszách** harmadik napján kezdődik a **chol hámoednek** nevezett időszak - szó szerint az **ünnepe hétköznapjai**. Még mindig ünnepi üzemmódban vagyunk, bár néhányan közülünk elmehetnek dolgozni, vagy hétköznapibb elfoglaltságokkal foglalkozhatnak. A hétköznap reggeli istentiszteletek még így is tartalmaznak **Tóraolvasást**. **Chol hámoed** első napján a **2Mózes 13:1-16**-ot olvassuk fel az **első Tóra-tekercsből**, és a **4Mózes 28:16-25**-öt a **második tekercsből**.

**Peszách** negyedik napján/ **chol hámoed** második napján a **2Mózes 22:24-23:19**-et olvassuk fel az **első Tóra-tekercsből**, és az eddig olvasott **maftir**-szakaszt ismételjük meg egy **második tekercsből**.

**Peszách** ötödik napján/ **chol hámoed** harmadik napján a **2Mózes 34:1-26**-ot olvassuk fel az **első tekercsből**, és megismételjük a **Számok könyvének maftirját**, amelyet egy **második tekercsből** olvasunk fel.

## Pészáchi Tóra olvasmányok: A magyarázó

**Chol** hámoed utolsó napján, amellet, hogy megismételjük a **4Mózes 28:16-25**-ből vett **maftirunkat**, először a **4Mózes 9:1-14**-et olvassuk.

Mindegyik **tórai olvasmány** kapcsolódik a **peszáchi** ünnepekhez. A **chol hámoed negyedik napján** a **Peszách séniről**, vagyis a **2. Peszáchról** olvasunk, amelyet **lyyar 14**-én tartanak meg azok számára, akik nem tudtak **peszáchtot** áldozni **Niszánban** a rituális tisztátalanság, utazás vagy más okok miatt.

Gyakran van **sábát chol hamoed** alatt. Ilyenkor **két tekercsből** olvasnak fel. Az **elsőből** a **2Mózes 33:12-34:26**, a **másodikból** pedig a **4Mózes 28:16-25** verseit.

Mivel minden évben előfordulhat, hogy a **sábát** az adott hét más napjára esik, a **Hebcalban** megnézheted, hogy az olvasmányok hogyan igazodnak a **sábáthoz** vagy a **chol hamoedhez** az adott évben.

### A peszah hetedik napja

**Peszách hetedik napján** kezdődik az **ünnepek második napja**. Bizonyos szempontból, bár sokat foglalkozunk a **széderrel**, **Peszách 7. és 8. napja** **hihetetlen spirituális** erőt és potenciált hordoz magában.

Úgy tartják, hogy a **peszách hetedik napja** az a nap, amikor a **jám-suf** vagy **nádtenger kettévált**, lehetővé téve **Izrael fiainak**, hogy **szárazföldön** keljenek át. Ezen a napon olvassuk a **Tóra** ezen részét, **2Mózes 13:17-15:26**.

A **Tenger** énekét egy különleges tórai trópusal énekeljük, és szokás, hogy **állva kell állni**, amíg a **baal korei** vagy a **Tóraolvasó** ezt a részt éneklí. A **maftir** a **4Mózes 28:19-25**.

### Peszach nyolcadik napja

**Peszach nyolcadik napján**, az úgynevezett **acharon shel Peszach** napján **Mózes ötödik könyvéből** olvasunk. Ha ez a nap **hétköznapra** esik, akkor a **Tóraolvasás** az **5Mózes 15:19-16:17**-et jelentí. Ha ez a nap **sábátra** esik, akkor az olvasmány az **5Mózes 14:22-16:17**. Ez a rész nagyrészt a **bibliai ünnepi naptárat** is leírja. Ami itt érdekes, hogy ezt a részt a **diaszpóra** közösségekben többször is olvassák az év folyamán. Olvassák **Sávuot** második napján és **Sémini Atzeretkor** is.

### Áldozatok

**Egy megjegyzés az áldozatokról:** Sokan hajlamosak vagyunk arra, hogy az áldozatokra legjobb esetben is archaikusnak, legrosszabb esetben primitívnek gondoljunk. Hajlamosak vagyunk úgy gondolni az áldozati rendszerre, mint valami olyasmire, amit áldott módon megszüntettünk.

**Sokan nem vágyakoznak az esetleges visszatérése után, akármikor/ akárhogyan is nyilvánuljon meg ez.**

Megértettem, hogy az áldozatok egy módja voltak annak, hogy elhozzuk azt, ami a legértékesebb volt **Örökkévalónak**, egy módja annak, hogy közel kerüljünk **Istenhez**. Arra bátorítok bennünket ebben az ünnepi időszakban, hogy gondolkodjunk el azon, hogy mit szeretnénk tenni, hogy közelebb kerüljünk a **Mindenhatóhoz**.



**Raj Tamás:**

**Bibliaiskola**

## „Étel az evőből, édes az erősből”

A legendás **Sámson bibliai** történetét szinte mindenki ismeri, állítólag a hajában (valójában fogadalmában) rejlő erejéről korábban már szoltunk is. Ezúttal az egyik leghíresebb kalandjából eredő, a fenti címben szereplő szállóigével szeretnénk foglalkozni. „**Lement Sámson, apjával és anyjával Timnába, s mihelyt eljutottak a timnai szőlőkertekig, egy fiatal oroslán jött velük szemben, üvöltve. (Sámson) megszállta az Örökkévaló szelleme, széttépte, mintha egy kecskegida volna, és nem volt semmi a kezében, s még csak meg sem mondta apjának anyjának, amit tett**” (Bírák könyve, 14. fejezet 5-6. vers).

Egy idő múltán visszatért oda, mert **Timnában** megismert egy lányt, akit el akart jegyezni. Láta, hogy egy méhcsalád költözött a széttéptett oroslán szájába, s hogy mézet készítettek. „**Kivett abból a tenyerébe, s ahogy ment, útközben evett belőle, odalépett apjához és anyjához, adott nekik belőle, s ők is ettek, de nem mondta meg, hogy az oroslán hullájából szedte ki a mézet**” (ugyanott, 9- vers). Felvethetjük a kérdést, miért tartja oly fontosnak a Szentírás megemlíteni, hogy hősünk eltitkolta szülei elől a méz eredetét? Azért, mert akkor megtudták volna, hogy fiúk bűnt követett el: a **názirnak** ugyanis, mint korábban említettük, tilos volt holttestet érinteni, s főként tilos volt ennie az ilyesfajta ételből. **Sámson** bűnének egyhamar meglelt a büntetése. Hősünk ugyanis hétnapos lakomát (**legénybúcsúztatót**) tart, „**mert így tesznek az ifjak**”, s ezen **harminc (filiszteus)** legény vett részt. A dáridó csúcspontján így szól **Sámson**: „**Hadd tegyek föl nektek egy rejtvényt. Bizony, ha a lakoma hét napja alatt megmondjátok azt nekem, és eltaláljátok, harminc, inget és harminc váltás ruhát adok nektek**” (ugyanott, 12. vers). S ekkor hangzik el a híres szállóige.

A folytatást nyilván sokan ismerik: **Sámson filiszteus asszonya (az ifjak kedvéért)** addig kérleli urát, amíg elárulja neki a valóban kitalálhatatlan megfejtést. **Sámson** elveszti a fogadást, s noha asszonyától elválik és **megbosszulja a filiszteusokat**, élete később mégis hasonló tragédiába torkollik. A történet végső soron nem más, mint egy ókori toposz, hiszen hasonló mesét őriz **Vergilius Georgiconjának** hőséről **Aristaeusról** szóló is.

A mindig tömören, olykor verses formában előadott rejtvény (**találós kérdés**), a **hidá** az **ókori héber** költészet egyik műfaja volt, s a **sámsoni történet** tanúsága szerint már a **12. század** végén létezett. Ezt a tényt a **Biblia** nyelvhasználata is igazolja, a **hidá** nyelvi rokona a héber **had** jelző (**jelentése éles, éleselméjű**), sőt a rejtvény kimondására külön igét használ a **Szentírás (lahud = találós kérdést feltenni)**. (**Sámson szavaival ahuda-ná hidd = hadd tegyek fel egy rejtvényt.**) Hasonló a helyzet a **szent szövegből** jól ismert **példabeszéddel**, példázattal is, **emsol lakhem masai = elmondok nektek egy példázatot**. (**Vesd össze a Szentírás egyik könyvének címét: Misié Slomó = Salamon példabeszédjei**).

Ami azt illeti, **Sámson** nem csupán ebben az esetben szegte meg fogadalmát, hanem szinte minden történetében, gondoljunk például a **szamár álkapocsra**, amellyel a **filiszteusokat** szétveri. Úgy tesz, mintha - vallási értelemben - az egész **Sámson-ciklus** erről szólna. Egy kivételes hős, aki Istennek, illetve a Neki tett fogadalomnak köszönheti erejét, ám hőstettei ellenére nem képes uralkodni saját magán, és fogadalmának sorozatos megszegésével a saját vesztét okozza.

„Hanna imádkozott a szívében” —> Olvasás és felolvasás a Biblia korában

## LITTNER GYÖRGY: AZ IKREK (ÉZSAU ÉS JÁKOB) MAI SZEMMEL XIX.

### KÖZJÁTÉK SEKEMBEN

**Jákob** a családjával elhagyta **Szukkótot**, tovább vándorolt **Sekembe**, és a város előtt letáborozott.

„És megvette a telket, ahol felütötte a táborát, Hamórnak, **Sekem** atyjának fiától száz kesztáért.”

**Dina**, **Jákob** és **Lea** leánya kiment sétálni a mezőre.

„És meglátta őt **Sekem**, vette őt, hált vele és meggyalázta.”

**Sekem** beleszeretett a leányba és elküldte atyját **Hamórt**, **Jákobhoz**, hogy kérje meg számára **Dina** kezét.

„**Sekem** fiam lelkéből szereti a ti leányotokat, kérlek, adjátok őt neki feleségül. Házasodjatok össze velünk, lakjatok velünk, az ország legyen előttetek.”

Felajánlotta még, hogy bármit megad hozományként a leányért. Ott voltak **Jákob** fiai is, akik feltételeket szabtak a házassághoz:

„Nem tehetjük ezt a dolgot, hogy odaadjuk nővérünket egy férfiúnak, aki nincs körülmetélve. Csak abban az esetben egyezünk meg veletek, ha olyanok lesztek, mint mi, ha körülmetélve lesz köztetek minden férfi.”

**Hamor** nagyon szerette a fiát **Sekemet** és a kedvéért megparancsolta a népének, hogy minden férfiú metélje körül magát, mert akkor egy néppé lesznek **Jákob** csapatával, és nagy esküvőt tartanak majd **Sekem** és **Dina** között. A férfiak belementek a dologba és valamennyien körülmetélték magukat.

„És történt a harmadik napon, midőn fájdalmat szenvedtek, hogy **Jákobnak** két fia, **Simeon** és **Lévi**, **Dina** két fivére, vette a kardját és észrevétlenül a város ellen mentek és megöltek minden férfit.”

**Simeon**, **Lévi** és **Dina**, **Lea** gyermekei voltak, ezért gondolták úgy, hogy nekik kell bosszulni a nővérükön esett gyalázatot. Ezután szóltak a többi fiúnak is, és kifosztották a várost, elraboltak minden értéket, állatot, asszonyokat és gyermekeket.

**Jákob** nagyon leszidta őket, hiszen biztos volt abban, hogy híre megy a gyilkosságoknak, és a többi **kánaánita** város összefog ellenük, meg fogják bosszulni a rokonaikat. Az **Örökkévaló** közbelépett és utasításokat adott **Jákobnak**:

„Kelj föl, menj föl **Bét=Elbe**, telepedj ott le és állíts oltárt az Istennek.”



## LITTNER GYÖRGY: AZ IKREK (JÁKOV ÉS ÉZSAU) MAI SZEMMEL XIX.

Ez volt az a hely, ahol **Jákob** a csodálatos álmát látta, amikor menekült **Ézsau** haragja elől. Felszólította a népét, hogy tisztuljanak meg, adják át az idegen isteneket, a gyűrűket, a fülbevalókat, amiket később elásott egy tölgyfa alá. Megtisztulva, de egy kicsit félve a városok bosszújától indultak útnak.

**„Ezután elindultak. Isten rettegése szállotta meg a városokat, amelyek közöttük voltak, és nem üldözték Jákob fiait.”**

Első olvasatra ez egy borzalmas tömeggyilkosságnak tűnik, amit a vétkesek simán megúsztak. **Mi lehetett az oka annak, hogy az Örökkévaló a gyilkosok mellé állt?** Nem akarta azt, hogy a választott népe beolvadjon egy másik bálványimádó nép közé, akik nem az **Örökkévaló** imádása miatt metélték körül magukat, hanem azért, hogy létrejöjjön az esküvő **Jákob** népével és jól megerősödjenek. Valójában azt tervezték **Jákob** népét elcsábítják a bálványimádásra. Egy másik érdekesség az, hogy **Lévi**, az egyik tömeggyilkos törzse lett **Izrael** vallási vezetője. Létrejött az a furcsa helyzet, hogy **Lévi**, aki nem tett többet, mint a testvérei ki lett választva leszármazottjai erényei miatt **Izrael** vallási vezetőjének. **Lévi** fia **Kehát**, **Kehát** fia **Amrám**, **Amrám** fiai **Mózes** és **Áron**. Az ő leszármazottjai a leviták, akiket **Lévi** után neveztek el, és csak vallási feladatokat teljesítenek. Ezen belül **Áron** leszármazottjai a **kohaniták**, akik **Izrael** főpapjai, valamennyien **Lévi utódai**. **Jákob** és népe érkezett **Bét=Elbe** ahol oltárt állítottak az **Örökkévaló** tiszteletére. **Isten** ismét megjelent **Jákobnak** és szózatot intézett hozzá:

**„Neved Jákob; ne nevezzenek többé Jákobnak, hanem Izrael legyen a te neved! Én vagyok a mindenható Isten, szaporodjál és sokasodjál: nemzet és nemzetek gyülekezete lesz belőled. Az országot, melyet adtam Ábrahámnak és Izsáknak neked adom majd, és utánad ivadékaidnak adom az országot.”**

Most vált hivatalossá **Jákob** névváltoztatása, mert az égi küldött, csak jelezte a változást az **Örökkévaló** tette hivatalossá! Érdekes, hogy a **Tóra** ezután is felváltva használja a **Jákob** és az **Izrael** nevet, pedig ezután Jákobot mindenhol, csak **Izrael** néven kellene említeni. Többször mondja az **Örökkévaló**, **Mózesnek**:

**„Én vagyok az Örökkévaló: Ábrahám Izsák és Jákob Istene”**

Azután, amikor már **Jákob** neve **Izrael** lett.

Ismét tovább vándoroltak **Bét=Elből**. Közeledtek **Efrát** városához, amikor Ráhelre rátrörték a szülési fájdalmak. Meg kellett állniuk, letáboroztak és várták a fejleményeket.

**A következő számban folytatjuk a kalandot....**

## MISNÉ TORÁ – A ZSIDÓ JOGTÁR

## VI. RÉSZ

### A Misnában följegyzett Szóbeli Tan kategóriái

Ilyenformán, a fentebb elmagyarázott módon a **Tórára** épülő **Szóbeli Tan öt részre oszlik**: **1.** Azok a **Mózes**től kapott magyarázatok, amelyekre a versekben is található utalás, és így elemző módszerekkel le lehet őket szűrni belőlük. Az ilyen törvényeket nem vitatják. Ha egyszer valaki kijelenti: „**így kaptam**”, ott nincs helye más nézetnek. **2.** A **Háláchá** **lőMose miSzináj-nak** nevezett törvényekre, mint kifejtettük, nincs utalás az **Írásban**. Az előzőkhez hasonlóan ezeket sem vitatják. **3. Logikai okfejtés és elemzés** által leszűrt törvények, amelyek – mint említettük – lehetnek vita tárgyai. A végső törvényt többségi szavazással döntötték el. Ilyen konfliktusok előfordulnak, mikor az elemzések különböző eredményekre vezetnek. Ezért azt mondják hát: „**Ha ez egy előzőleg elfogadott törvény, el kell fogadnunk, ha azonban mostani döntés, vitázhatunk fölötte.**” (Jóvamot 8:3.).

### Eltérő vélemények – soha Mózes szavai fölött

Hangsúlyozni kell, hogy elemzés és konfliktus csak olyan dolgokban fordul elő, amelyekhez nem kaptunk adatokat. A **Gömárában** végig azt találjuk, hogy **Bölcseink** keresik azt a szétválási pontot, amely a korábban volt tudósok nézeteltéréseihez vezetett. A **Gömára** azt kérdezi: „**Mi rejlik egy nézetkülönbség mögött?**”, „**Hogyan érvel ez és ez a rabbi?**” vagy „**Mi közöttük a gyakorlati különbség?**” A **Gömára** a legtöbb helyen választ is ad ezekre a kérdésekre, és rá-mutat az eltérések gyökerére. Például a következő formula használatával: „**Ez és ez a rabbi ezt a nézőpontot hangsúlyozza, a másik rabbi pedig azt erősíti, hogy...**”, és ehhez hasonló. Ne képzelje senki, hogy a bölcsek a vitatott dolgok ügyében Mózes

től kapták a választ: az esetben az eltérő véleményt a tévedés vagy a feledékenység számlájára írhatnánk, és kimondhatnánk, hogy az egyik szaktekintély pontosan sajátította el az átadott törvényt, a másik pedig rosszul hallotta, elfelejtette, hogy mit is hallott voltaképpen, vagy nem hallotta teljes mértékben a tanítója által mondottakat.

Továbbá senki ne próbálja ezt a véleményt a következő vezérigével védeni: Mióta megszorodtak **Hilélnek** és **Sámájnak** azok a tanítványai, akik nem tanultak kellőképpen tanítóik alatt, **Izraelben** megnövekedett az nézeteltérések száma, és a **Tóra kétszeresére** növekedett [két értelmezési módra]. Az ilyen beszéd – életemre! – rettentően visszataszító és megvetendő. Ilyen ostoba szavakat csak azok az emberek mondanak, akik nem értik az alapelvben foglaltakat, és az ilyen szavak becsmokolják azokat az embereket, akikről a parancsolatokat kaptuk. Az egész magyarázat még az értéktelennél is kevesebb. Ezeket az embereket az vezeti ezekre a téves gondolatokra, hogy nem tanulmányozták kellőképpen a **Talmud Bölcseinek** megállapításait. Azt ugyan helyesen szűrték le a **Bölcsek** megállapításaiból, hogy a parancsolatok magyarázata Mózes

től származik, ezzel szemben nem képesek megkülönböztetni (a) azokat az alapvető magyarázatokat, amelyeket **Mózes** adott nekünk, illetve (b) azokat a részleteket és elágazásokat, amelyeket a **Bölcsek** szűrték le a maguk avatott elemzési módszereivel. [A **Bölcsek vitathatták egymás elemzéseit, a Mózes**től eredő tényeket viszont nem.] Ha netán kételkedne valaki a szavaimban, legalább akkor értsen egyet velem, mikor a **rabinikus törvényben** olyan ellentmondásokkal találkozunk, mint például **Bét Sámáj** és **Bét Hilél** vitája, miszerint „**előbb szedjük le az asztalt, és aztán mossunk kezet**”, illetve „**előbb mossunk kezet, és aztán szedjük le az asztalt**” (Bráhot 51b.).

Folytatjuk...



# EMBERBARÁT HETILAP NAGYFUVAROS ZSINAGÓGA

ב"ה

## NAGYFUVAROS UTCAI TEMPLOM IMAREND MÁJUS 1. – 31. KÖZÖTT

ב"ה

niszán

23.	1.	szerda	Iszru chág	8.00	19.00	8.
24.	2.	csütörtök		7.00	19.00	9.
25.	3.	péntek	♠:19.40	7.00	19.00	10.
26.	4.	szombat	Ácháré Mot Vége: 20.53 Újhold hirdetés	8.00	20.00	11.
27.	5.	vasárnap		8.00	19.00	12.
28.	6.	hétfő	Jom há Soá	7.00	19.00	13.
29.	7.	kedd		7.00	19.00	14.
30.	8.	szerda	Újhold 1.	7.00	19.00	15.
1.	9.	csütörtök	Újhold 2.	7.00	19.00	16.
2.	10.	péntek	♠: 19.50	7.00	19.00	17.
3.	11.	szombat	Ködosim Vége: 21.05	8.00	20.15	18.
4.	12.	vasárnap		8.00	19.00	19.
5.	13.	hétfő	Jom há Zikáron	7.00	19.00	20.
6.	14.	kedd	Jom há Ácmáut	7.00	19.00	21.
7.	15.	szerda		7.00	19.00	22.
8.	16.	csütörtök		7.00	19.00	23.
9.	17.	péntek	♠: 19.59	7.00	19.00	24.
10.	18.	szombat	Emor Vége: 21.15	8.00	20.30	25.
11.	19.	vasárnap		8.00	19.00	26.
12.	20.	hétfő		8.00	19.00	27.
13.	21.	kedd		7.00	19.00	28.
14.	22.	szerda	Pészách Séni	7.00	19.00	29.
15.	23.	csütörtök		7.00	19.00	30.
16.	24.	péntek	♠: 20.07	7.00	19.00	31.
17.	25.	szombat	Böhár Vége: 21.25	8.00	20.45	32.
18.	26.	vasárnap	Lág BáÓmer	8.00	19.00	33.
19.	27.	hétfő		7.00	19.00	34.
20.	28.	kedd		7.00	19.00	35.
21.	29.	szerda		7.00	19.00	36.
22.	30.	csütörtök		7.00	19.00	37.
23.	31.	péntek	♠:20.14	7.00	19.00	38.

Omer

ijár



## Ismeretlen zsidók nyomában LXXV. Kinszki Imre

Kinszki Imre (Budapest, 1901. március 10. – 1945) zsidó származású magyar fotográfus. Művelt, sokoldalúan képzett polgár, fotóművészete mellett filozófiai, természettudományos, irodalmi és ismeretterjesztő munkássága is jelentős.



Kezdetben gyermekeit, családját, környezetét és szűkebb pátriáját, **Zuglót** fényképezte. Újítása nem témaválasztásában rejlik, hanem új szemléletű sajátos formanyelvében, ahogyan **tárgyfotóit, utca- és életképeit** megkomponálta, ahogyan a fény-árnyék viszonyokat kezelte, különös tekintettel az újszerű és formabontó „felülnézeti” optikára. Életképei érzékeny híradások a harmincas évek városi életéről. A külföldi szakirodalom magasan jegyzi művészetét, **Brassaival, André Kertésszel és Moholy-Nagy Lászlóval** együtt emlékezik meg róla és a **holokauszt** miatt torzón maradt életművére.

Asszimilált zsidó értelmiségi családból származott. Apja, **Kinszki Ármin (1865–1910 körül)** az **Anker biztosítónál** dolgozott, anyja, **Schiller Paula (1879–194?)** háztartásbeli volt. Kezdetben egy **Ilka** utcai villában éltek, majd a **Bethlen Gábor** téren. Kilencéves korára elvégezte a négy elemi, majd a piaristákhoz járt. Közlésvágya már ekkor megmutatkozott, barátaival kézzel sokszorosított diákújságot írt és szerkesztett. **1919-től könyvismertetés** címmel **írásai** jelentek meg a **Századunkban**, a **Nyugatban**, az **Aurórában** és az egyetlen számot megért **Szintézisben**. Irodalmi társaságot szervezett, publikált.

Bár a piaristáknál kitűnőre érettségizett, egyetemi tanulmányait először félbe kell szakítania, majd a **numerus clausus** miatt másodjára sem vették fel az **orvosi egyetemre**, és nem kapott engedélyt rá, hogy biológiatanári szakra menjen át. Végül a **Gyáripárosok Országos Szövetsége** irattárának lett a vezetője, annak idegen nyelvű levelezését intézte – bár több nyelven levelezett, **filozófiai és irodalmi tanulmányokat** írt, **soha nem járhatott egyetemre**.

**1926. május 22-én Budapesten** házasodott össze **Gárdonyi Ilonával**, akit a **GYOSZ**-ban ismert meg. A **Szugló utca** és **Róna utca** sarkán lévő **háromemeletes, gangos házba** költöztek. **1926-ban** született meg első gyermekük, **Gábor**. A családi emlékképek megörökítése mellett érdeklődése a művészi fényképezés felé fordult. **1930-ban** általa tervezett **Kinszke** nevű gépével **természettudományi** nagyítóval **mikroszkopikus** felvételeket tudott készíteni

**1931-ben** a **Magyar Amatőrfényképezők Országos Szövetsége (MAOSZ)** tagja lett. Fotográfiáit, fototechnikai és természetfotózással kapcsolatos cikkeit az **1930-as** évek elejétől közölte a **szaksajtó**. Rendszeres munkatársa volt a **Nyugatnak**, a **Századunknak**, a **Vasárnapi Újságnak**, a **Búvárnak**, időnként az **American Photographyban**, a **National Geographicban**, a **Studióban** és a **Popular Photographyben** is publikált.

## Ismeretlen zsidók nyomában LXXV. Kinszki Imre

1934-ben megszületett második gyermekük, Judit.

1934-ben a Fotóművészeti hírekben „A múlt árnya” címen közzéadott írásában a hagyományos – a MAOSZ által is képviselt – értékeket támadva síkra száll a „Neue Sachlichkeit”-hoz közel álló „új fényképészet” mellett. 1936 decemberében ki is lépett a MAOSZ-ból, majd januárban Vadas Ernővel és Seiden Gusztávval megalapították a Modern Magyar Fényképezők Csoportját. Az új társulás hamarosan nagyszabású, nemzetközi kiállítást szervezett a Pesti Vigadóban – az 1937-es, a fotográfia 100 éves történetét bemutató sikeres Daguerre-kiállítás folyamán volt az 1939-ben megjelent Magyar fényképezés című album, melynek szerkesztésében ő is részt vett.

Az 1930-as évek végére a széleskörűen tájékozott Kinszki tisztában volt a rá és családjára leselkedő veszélyekkel. Kapcsolatait mozgósítva külföldi állást keresett, bevándorló útlevelet szerzett családjának Új-Zélandra, végül azonban nem tudták elszánni magukat a kivándorlásra. 1939-ben felvették a görögkatolikus hitet. Kötelező volt templomba járni, minden vasárnap ott kellett lenni a misén; volt templomlátogatási igazolvány, le kellett pecsételtetni. A zsidótörvények miatt a GYOSZ-ban felmondtak Kinszkinak, ezután textilszakemberként keresett pénzt, a Textil Zeitung tudósítójaként is dolgozott.

1943-tól többször is behívják munkaszolgálatba: dolgozott Déván és Celldömölkön, Pesten a Hengermalomban, ahol borsót kellett zsákolniuk és vinniük. Fehér karszalagjuk volt, nem sárga csillagot viseltek, mivel áttértek voltak. 1944 novemberében a Ferencváros vasútállomásról küldi utolsó levelezőlapját családjának. Kinszki Imrét egy a sachsenhauseni koncentrációs tábor felé menetelő magyar munkaszolgálatos században látták utoljára, 1945 januárjában.

Fiát, Kinszki Gábort a buchenwaldi lágerben ölték meg 1944 telén. Felesége és leánya a fővárosban csillagos házba, majd a gettóba kényszerítve élte túl a holokausztot. Lánya, Kinszki Judit mindmáig mindent megtett azért, hogy apjának alakja, művészi hagyatéka ne vesszen a feledés homályába.



Róma utcai lakásuk előtt botlatókő emlékezik rá és gyermekére, a ház falán emléktábla található.

• 2011-ben a Zsidó Múzeumban közel száz Kinszki-fotográfia mellett a Kinszki-hagyatékban megmaradt dokumentumok és családi fotók is megtekinthetők voltak egy asszimilált középpolgári zsidó család közel száz évének érdekes lenyomataiként.

A 2014-es magyar holokauszt-emlékév alkalmából 2014. május 21-én *Megmentett fények – Kinszki Imre (1901-1945) fotográfiái* címmel kiállítás nyílt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központi Könyvtárában.

Forrás: (wikipedia)

## Dr. Goldberger Tamás: 80 éve történt

## V. rész

1944. április 13.-1944. április 19. között

**1944. április 20.** Megay László polgármester utasításra megkezdték Ungvár zsidó lakosságának átköltötését a **Moskovits-téglagyár** és a **Glück-fatelep** területén kijelölt **gettóba**. A művelet utcánként hajtották végre, az érintetteket a **gettóba** szállítás előtt, házuk **udvarán** vagy az **utcán levetkőztették** és **testi motozásnak** vetették alá. A zsidók **gettóba** hurcolása **egy hetet** vett igénybe.



**Alsógöd** minden felnőtt zsidó férfi lakosát beidéztek a községházára, majd, a beszámolók szerint a **nagykanizsai internálótáborba** szállították őket. **Kökényes** zsidó közösségét a **mátészalkai gettóba** szállították. A megmaradt **viski zsidó** közösséget a **técsői gettóba** vitték. **Középapsa** zsidó közösségét, miután a **csendőrök** lezárták a falut, házaként leltározták az **ingóságokat** és összegyűjtötték az embereket, szekereken és gyalog az **aknaszlatinai gettóba** szállították. Megkezdődött a helyi zsidó lakosság **gettósítása Máramarosszigeten**. Számukra négy utcában hoztak létre gettót, míg a **Máramaros vármegyei zsidókat**, kivéve a **Técsői** járást, a szegénynegyedben, az ún. **kisgettóban** helyezték el.

A **két gettóban** csaknem **13 ezer zsidó** - közel **10 ezer helyi** - élt. A közösség vezetőiből, értelmiségiekből mintegy **140 embert elkülönítettek** a város egyik zsinagógájában.



A **bilkei zsidóknak két órát** adtak, hogy **felkészüljenek a bevonulásra a gettóba**. A nagy zsinagóga udvarára **gyűjtötték**, majd lezárt vagonokban **Bereg-szászba** szállították őket. (Más források szerint **április 18-án** történt mindez.)

**Dr. Boda Ernő** „**A törvény szava**” című felhívásában a **Magyar Zsidók Lapjában** emlékeztette a közösség tagjait a törvények tiszteletére, a „**legszigorúbb intézkedések**” (a **sárga csillag viselése, a vezetőik iránti bizalom**) iránt is engedelmességre.

**1944. április 20-26.** **Huszt**on a helyi zsidóság (**6.000 fő**), és a **Huszt**i, az **Ökörmezei**, a **Rahói** és részben az **Alsószinevéri**, a **Gernyesi** és a **Varjaci** járás zsidó közösségei (**5.000 fő**), összegyűjtésére gettót hoztak létre. Zsidó tanács működött, élén **Lázárovics Sámuel**, volt **fakitermelő**, a **hitközség** utolsó elnöke állt.

**1944. április 21.** E nap reggelén és előző este közölte a rádió a kormányrendeletet: az ország egész területén azonnali hatállyal **be kell zárni minden zsidó tulajdonú üzletet** és annak árukészletét **zár alá kell venni**. Ennek értelmében reggel már nem nyithattak volna ki a boltok. A **nagykőrösi városi tanácsnok** így számolt be a vármegye alispánjának: „**Április hó 21-én reggel 9 óra után a főtérre néző helyiségem ablakából láttam...**, hogy a **piactéri zsidó üzleteket kinyitották** és a **közönség betódult a boltokba**. Megjegyzem, hogy a **nagykőrösi zsidóság** a **rendelet kihirdetéséről rádió útján nem értesülhetett**, mert a **Magyar Kir. Rendőrség Nagykőrösi Kapitánysága** a zsidók tulajdonában lévő **117 rádiókészüléket még 1944. március 22-én összeszedte**, és így a zsidók, a **rendeletéről nem tudván**, **üzletüket április hó 21-én reggel 9 órakor kinyitották...** távbeszélőn felhívtam a **Magyar Kir. Rendőrkapitányság vezetőjét**, hogy **intézkedjék a zsidó üzletek bezárása iránt**. A kapitányság vezetője közölte velem, hogy **ő semmiféle utasítást nem kapott erre nézve**, és így **nem áll módjában intézkedni**.” Az utasítást valóban csak **másnap hajnali 4 óra 15 perckor** vette fel a **nagykőrösi posta** egy távirat formájában, amely közölte, hogy milyen szövegű feliratot kell a **boltok ajtajára függeszteni**:

## Dr. Goldberger Tamás: 80 éve történt

## V. rész

"A magyar kir. keresk. és közl. miniszter 50.500/1944. k. k. m. sz. rendelete alapján az árukészlet és az üzleti berendezés zár alá vétettet." (Kunder Antal kereskedelmi-és közlekedésügyi miniszter rendelete). Több kisvárdai zsidó munkaszolgálatra vonult be a gettóból, ami a deportálástól való megmenekülésüket jelentette.

A minisztertanács tárgyalta a zsidók értelmiségi munkakörben való alkalmazásának megszüntetéséről. A "kizárólag izraelita hitfelekezeti célokat szolgáló" cégek, üzemek, intézmények, közintézmények kivételével, az összes egyéb helyen az értelmiségi állást betöltő zsidók 25%-át 1944.04.30-ig, további 25%-át 1944. május 31-ig, a fennmaradó 50%-ot pedig legkésőbb 1944.09.30-ig el kellett bocsátani. Sík Sándor a Pozsonyi úti lakásban meglátogatta és meggyóntatta Radnóti Miklóst. Pécsen 1944. április 21-én mintegy 230 zsidó tulajdonban lévő üzlet került zár alá. Ezekre 600 igénylés érkezett a polgármesteri hivatalba.

**1944.április 22.** Szentkúton együtt vacsorázott Winkelmann SS-tábornok, Adolf Eichmann SS-alezredes és néhány beosztottjuk, valamint Jaross Andor magyar királyi belügyminiszter, Bakó László és Endre László államtitkár. Ekkor született meg a magyar zsidóság teljes deportálásáról szóló végső döntés. Hazai segítők nélkül a feladat végrehajthatatlan volt. Kormányrendelet jelent meg a zsidók cukorfejadagjának csökkentéséről. A nyíregyházi status quo hitközség betervezte tagjainak névsorát a hatóságoknak.

Részlet Shvoy Kálmán naplójából: „Pesten hallottam: kormányban egyenetlenkedés, legtöbb baj Bakóval van. Németek a megszállás költségeit az országra hárítják, mert őket hívták Imrédyék, Imrédy tudta nélkül, emiatt nagy az összeveszés. Németek lesújtó kritikája magyarokról, akik egymásra árulkodnak, feljelentők.”

Megjelent Jurcsák Béla, a közellátási miniszter teendőivel megbízott földművelésügyi miniszter 108 500/1944. számú rendelete a zsidók élelmiszer-ellátásának szabályozásáról. Cukorfejadag: 30 dkg/hó. (Ugyanennyit kaptak a terhes és szoptató anyák és a gyermekek.) Étolajfejadag: 30 dkg/hó. Húsfejadag: 10 dkg/hét (marhából vagy lóából). A negyedik hónapban lévő terhes nők a szülésig napi 7dl, a gyermekek 3. életévük évének végéig napi 5dl tejet kaphattak. (május 1-jén lépett hatályba.)

**1944.április 23.** Munkácson, a téglagyári gettó egyik részlegében flekktifuszjárvány tört ki, ezért a gettó parancsnoka karantént rendelt el. Edmund Veesenmayer, korábbi álláspontját megváltoztatva, azt javasolta a német külügyminisztériumnak, hogy halasszák el a magyar honvédelmi minisztérium által rendelkezésre bocsátott zsidók áttelepítését, nehogy a tervbe vett nagyarányú zsidóellenes akció veszélybe kerüljön. Endre László titkárnak, Takáts Albertnek az utasítása alapján dr. Kahan Niszon, dr. Munkácsi Ernő és dr. Pető Ernő felkereste Argalás Lajost, a belügyminisztérium törvény-előkészítő osztályának helyettes vezetőjét, az 1520/1944.M.E. sz. rendelet ("Kormányrendelet a zsidók önkormányzata és érdekképviselője tárgyában") ügyében. A tisztviselő fogadta őket, megmagyarázta a rendeletet, és javasolta, hogy mivel ő csak az előkészítésben vett részt, a zsidó vezetők keressék fel Blaskovich Lajost. Nyíregyházán a helyi zsidó közösségnek is be kellett vonulnia a gettóba. Több, mint száz lovas fogattal szállították a tokaji zsidóságot a bodrogkeresztúri állomásra, majd onnan a sátoraljaújhelyi gettóba vitték őket. (Más források szerint Kassára kerültek). A Kárpátok előterében az 1. hadsereg támadásának üteme elakadt. Serédi Jusztinián bíboros püspöktársai nevében emlékiratot nyújtott át Sztójay Döme miniszterelnöknek, amelyben tiltakozik az emberi jogok megsértése ellen, ismételten szót emelt az áttértek érdekében.

## Dr. Goldberger Tamás: 80 éve történt

## V. rész

**1944. április 24.** Jaross Andor rendeletet adott ki – 172.207/1944. VII. b. sz. – a zsidó szervezetek és intézmények feloszlításáról. Endre László látogatást tett a sátoraljaújhelyi gettóban. A város főjegyzője ezután indítványozta a „zsidók mielőbbi tovább szállítását, mert a város keresztény lakosságára is veszéllyel járt ez az összezsúfolt állapot”. Adolf Eichmann, Dieter Wisliceny, Hermann Krumej, továbbá az Endre László és a Ferenczy László által vezetett magyar "zsidótlanító különítmény" - Takács Albert, Lulai L. László stb. - megbeszélést tartott Kassán, ahol a gettósítást ellenőrizték. Tárgyaltak az I. zsidótlanítási művelleti zónában végrehajtandó feladatok menetéről, és szóba került, hogy a deportáló vonatok Kassán haladjanak keresztül. Még Rudolf Hösst, az auschwitz-i tábor parancsnokát is a városba rendelte Eichmann. A kisvárdai főjegyzőnek a Magyar Kir. Pénzügy-igazgatóságnak, Nyíregyházára történt jelentése alapján 3.680 zsidó élt Kisvárdán, és 1.750 személyre kértek nyomtatványt a zsidóvagyonok bejelentéséhez, mert ennyi volt a családdal, illetve önálló keresettel rendelkezők száma.

**1944. április 25.** Hivatalosan is befejezettnek nyilvánították a Margaréta-hadműveletet (Magyarország német megszállása). Edmund Veessenmayer személyesen számolt be Adolf Hitlernek a magyarországi helyzetről. Beregszászba érkezett Kecskési (Kohlmann, később Tollas) Tibor csendőr főhadnagy, aki a téglagyári gettó őrzetére kirendelt csendőrök parancsnoka lett. Megjelent az 1944. évi 1540. sz. miniszterelnöki rendelet a zsidók értelmiségi munkakörben való alkalmazásának és foglalkoztatásának megszüntetéséről.

**1944. április 26.** Jaross Andor gazdasági, szociális és biztonsági indokokkal támasztotta alá a gettósítás jogosságát. Az érintettek a rajtuk lévő ruhát, két váltás fehérneműt, 14 napi élelmet és fejenként 50 kg-os poggyászt vihetek magukkal. Jóváhagyták 50.000 munkaszolgálatos kiküldését Németországba és azt, hogy „családtagjaiknak” is velük együtt kell tartaniuk. Megjelent a magyar kormány 1610/1944. ME. sz. rendelete a zsidók lakásáról és lakóhelyük kijelöléséről. Ennek alapján valósították meg a zsidó lakosság kényszerű „átköltöztetését” vidéken gettókba, a fővárosban sárga csillaggal megjelölt ún. zsidóházakba. A rendelet kiadása tizenkét nappal a gettósítás megkezdése után(!) történt és csak április 28-án lépett hatályba. A rendelet 8. cikkelye megtiltotta, hogy zsidók 10.000 főnél kisebb lakosságú településen éljenek, míg a 10. cikkely a polgármesterek kezébe adta a lehetőséget, hogy megszabják, mely negyedekben, utcákban, épületekben telepedhetnek le zsidók. Az észak-erdélyi zsidók gettósításával kapcsolatban előkészítő értekezletet tartottak Szatmárnémetiben. Többek között döntöttek a 6163/1944. sz. belügyminisztériumi rendelet végrehajtásáról Csík vármegyében. Az értekezletről visszatérve Gazda András alispán tájékoztatta báró Jósika János főispánt, aki ezután felmentését kérte. Itt született döntés arról, hogy Kolozs vármegye zsidóságát Kolozsvárra kell összegyűjteni, az Irsz-telepen lévő téglagyárban létrehozandó gettóban.



Számos esetben a keresztények bűjtették és élelmezték a zsidókat, vagy segítséget nyújtottak a Dél-Erdélybe való átszökésben (pl. dr. Hirsch Elemér ügyvéd, a Hagibbor SE labdarúgója esetében), ugyanakkor a kiűrt zsidó lakások fosztogatásoknak estek áldozatul, és a zsidó üzletekre az igények benyújtása már a deportálás előtt elkezdődött. Dr. Hirsch Elemér ügyvéd román válogatott labdarúgó, fedezet és műkorcsolyázó, később a román labdarúgó-válogatott szövetségi kapitánya is volt.

Folytatjuk...



# EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

**Tzvi Gluckin:**

**Fedezd fel ki írta a Tórát!**

**VII. rész**

## Közös föld

**Melyik a zsidók közös földje?** A legtöbb ember **Izraelt** mondaná. **Igaz ez?** Nézzük meg! A legtöbb zsidó nem **Izraelben** született. A legtöbb zsidó nem **Izraelből** származik, és sok zsidó még egyszer sem járt **Izraelben**. A zsidók tekintélyes része **Amerikában** él. Közülük sokan sohasem jártak **Izraelben**, és nem is tervezik, hogy ellátogatnak oda. **Hogy lehet akkor Izrael a zsidók földje?**

A modern **Izrael** egy újkeletű jelenség. **1900**-ban mindössze **25 000** zsidó élt ott. A zsidó történelem nagy részében a zsidók mindenhol éltek, csak épp **Izraelben** nem. **Európában, Észak-Afrikában, Észak- és Dél-Amerikában** és a **Közel-Keleten**. **Izrael** legutoljára a **bibliai** időkben volt a zsidó nép közös otthona, ahol a legtöbb zsidó született, élt, dolgozott és meghalt.

Én **Észak-Jerseyben** nőttem fel. A szüleim is **New York** környékiek. A nagyszüleim is. Nagynénéim, nagybátyáim és az unokatestvéreim **New Yorkban, New Jersey-ben** és **Connecticutban** élnek. Mindig úgy gondoltam, hogy a zsidók itt élnek. **25 évesen** határoztam el, hogy utazni fogok. Akkor hagytam el először **Amerikát**. Hét és fél évig voltam távol. Első utam **Európába** vezetett. Az első város, amelyet meglátogattam, **Amszterdam** volt. Pár hétig maradtam ott, az utcán gitároztam. Jóban voltam a többi utcazenésszel. Egyikük **Indiából** jött. Hegedűn játszott. Egyik nap azt mondta: „**Te zsidó vagy.**” „Igen, az vagyok – válaszoltam, – **honnan tudad?**” „**Én is az vagyok**” – mondta. Ez megrengette a világot. A családja eredetileg **Portugáliából** származott. A **16. században** menekültek el a **portugál inkvizíció** idején. **Törökországban, a Közel-Keleten, majd Indiában** telepedtek le.

Utazásom során találok zsidókkal **Iránból, Kanadából, Üzbegisztánból, Chiléből, Észak-Afrikából, Új-Zélandról, Svédországból** és **Etiópiából**. A zsidók mindenhol származnak. Nehéz olyan helyet megnevezni, ahol az elmúlt 2000 évben ne éltek volna zsidók. Az egyetlen föld, amely minden zsidó számára közös, az a **Föld**.

## Közös nyelv

**Mi a zsidók nyelve?** A legtöbb ember azt mondaná, hogy a héber. **De igaz ez?** Sok zsidó nem beszél héberül. Van, aki csak olvasni tud. És vannak, akik még azt sem. A **kelet-európai zsidók jiddisül** beszélnek. A **jiddis** egy furcsa, **keveréknyelv**, amely a **német, a lengyel, az orosz, a héber** és a **Talmud arámi kifejezéseit ötvözi**. Vannak, akik még mindig **jiddisül** beszélnek, de a legtöbben már nem. Én néha próbálok **jiddis** szavakat használni. A **jiddisül** beszélő barátaim ezt roppant viccesnek találják. **Én nem tudok jiddisül, és Te?** A **spanyol és északafrikai zsidók ladino nyelven beszélnek**. A **ladino** a **spanyol, arab, héber** és a **Talmudból** származó **arámi kifejezések kombinációja**.

## Tzvi Gluckin: Fedezd fel ki írta a Tórárt! VII. rész

Nem tudom, hányan beszélnek még ladinót.

**Van a zsidó népnek közös nyelve?** A legtöbb zsidó utoljára a **bibliai** időkben beszélt **héberül**, akkor, amikor még **Izraelben** éltek. A **héber** azóta nem volt a zsidók közös nyelve. Manapság a legtöbb zsidó **angolul** beszél. És egyszer valószínűleg ez is változni fog.

### Közös történelem

**Van-e közös történelmük a zsidóknak?** Más nemzeteknek igen. A **franciáknak** közös a történelmük. A **franciák Franciaországban** élnek, **franciául** beszélnek, **francia** ételeket esznek. **Napóleon** alatt meghódították **Európát**, túléltek a **francia forradalom vérfürdőjét**, és **Nagy Károlyig** visszamenőleg **francia uralkodó** alatt éltek. A **második világháborúban** a **nácik legyőzték és megszállták őket**, majd újra kivívták a **függetlenségüket**. Ez a történelem megegyezik minden **francia** számára. A legtöbb népnek van közös történelme. Osztóznak egy sor élményben, amely a teljes népre hatott, és ezek az élmények egyediek voltak a számukra. Ez az ő történelmük.

Kivéve a zsidókat. Az **európai zsidókat** okolták a **pestisért**, megölték őket a **keresztes hadjáratok** idején, **gettóban** kellett lakniuk, **pogromok** áldozatai voltak, és **meggyilkolták** őket a **holokausztban**. Mindeközben átérték az **emancipációt**, valamint a **humanizmus** és a felvilágosodás elterjedését. Az **észak-afrikai** és **közel-keleti** zsidóknak nem voltak ilyen élményeik. **Kényszerítették** őket, hogy áttérjenek az **iszlámra**, **dhimminek (másodlagos állampolgár) bélyegezték** őket, megkülönböztető jelet kellett viselniük, és **elűldözték** őket az **otthonaikból** az **izraeli függetlenségi háború** idején, **1948-ban**. Az általuk lakott országok uralkodó vallása – az **iszlám** – nem ment át **reformáción**. Nem jutott el hozzájuk a humanizmus, a felvilágosodás és a tudomány térhódítása. Befogadó országuk kormánya nem volt progresszív vagy liberális.

Az **európai** és a **közel-keleti** zsidók történelme annyira különböző, hogy az **1961-es Eichmann** per idején csak **Közel-Keletről** származó zsidókat alkalmaztak **börtönörként**, mivel az **izraeliek** úgy gondolták, kevésbé valószínű, hogy egy **közel-keleti** zsidó megölje **Eichmann** még a tárgyalás befejezése előtt.

A zsidók kisebbségként éltek számos különböző országban. Életük összefonódott a befogadó ország történelmével. Minden egyes zsidó közösség történelme egyedi, és a legtöbb zsidó nem osztózik egy közös történelmen. A zsidó nép örök. Ez nem szokatlan állítás. Számos csoport hosszú ideig fennmaradt. A **kínaiak**, **indiaiak** és **arabok** is ősi népek. De nézd meg a népek közös jellemzőit. A legtöbb népnek közös földje, nyelve és történelme van. **És a zsidóknak?**

Folytatjuk...



**Heti Jahrzeit:** Rav Yehuda Aryeh Leon Bibas

**Yehuda Aryeh Leon Bibas (vagy Judah Bibas) (1789 körül - 1852. április) szefárd rabbi, Korfu rabbija és a modern cionizmus első előfutára volt.**

**Bibas Gibraltáron született szefárd zsidók gyermekeként, akik a Spanyolországból elűzött és Észak-Afrikában letelepedett zsidók leszármazottjai voltak. Egyik anyai felmenője Chaim ibn Attar volt. Apja a tétouani rabbik egyik vonalából származott, akik a város spanyol megszállását követő zsidóellenes pogrom után vándoroltak ki Gibraltárba. Bibas gyermekként Gibraltáron tanult, majd apja halála után Livornóba költözött, hogy nagyapjához költözzön. Livornónak igen tekintélyes és művelt zsidó közössége volt. Bibas Livornóban kapta zsidó és világi képzése nagy részét, beleértve az orvosi címet is. Ezután visszatért Gibraltárba, ahol rozs jesivaként telepedett le. Jesivájába Angliából, Olaszországból és Észak-Afrikából érkeztek diákok. 1810-ben Londonba érkezett, ahol találkozott a híres zsidó aktivistával és filantróppal, Sir Moses Montefiore-ral. Yehuda Bibas rabbi folyékonyan beszélt angolul, olaszul, spanyolul és héberül, és orvos is volt. 1831-ben Bibast kinevezték Korfu főrabbiává.**

**1839-1840-ben Bibas európai utazásra vállalkozott. Miközben számos zsidó közösséget meglátogatott, felszólította a zsidókat, hogy Alijá-t tegyenek Palesztinába, és ott telepedjenek le. Ő volt az egyik első rabbi, aki ezt tette. Ugyanebben az évben találkozott Alkalai Júdával, aki a tanítványa lett. Bibas terve az volt, hogy a világ minden tájáról származó zsidókat arra ösztönözze, hogy jöjjenek Palesztinába, hódítsák meg a földet az oszmánoktól, és hozzanak létre ott egy zsidó társadalmat. Néhány londoni látogatása során számos témában együttműködött Mózes Montefiore-ral.**

**1852-ben, egy évvel felesége halála után Bibas alijázott Palesztinába, és Jaffában tanítványai fogadták. Később Hebronba ment, ahol szemináriumot alapított, és felépítette kiterjedt könyvtárát. Két hónappal Palesztinába érkezése után meghalt, és a hebroni régi zsidó temetőben temették el.**

**A hebroni zsidó közösség minden évben Jom Kipur estéjén megemlékezést tartott a tiszteletére. Jeruzsálemben egy utcát neveztek el róla. 1953-ban egy professzor azt állította, hogy a Holt-tengeri tekercsek Bibas könyvtárából származhatnak, miután az 1929-es hebroni mézárulás során kifosztották őket. 2022-ben Isaac Herzog elnök az elnöki rezidencián tartott ünnepségen megemlékezett Bibasról halálának 170. évfordulóján, és úgy nevezte őt, hogy „a cionizmus egyik első előfutára volt... óriási történelmi hozzájárulása nem kapott kellő elismerést”.**

**Forrás: (tzadikim)**

## RECEPT-TÁR

### Újhagymás – krumplis lepény

Igen, igen, ismét egy burgonyás lepény... na de ez annyira szaftos és extra az újhagymának és a petrezselyemnek köszönhetően, hogy tuti siker lesz. „Amerikaipalacsinta-toronyként” tálaltam, tejföllel a lepényrétegek között, szóval már külsőre is elég hívogató. Olcsó és egyszerű köret vagy nasi, ráadásul brutál finom!

#### Hozzávalók: 8 db lepényhez

- 300 g burgonya
- 150 g maceszliszt
- 2 szál újhagyma
- 1 csokor friss petrezselyem
- 2 gerezd fokhagyma
- só, bors
- 4 ek tej
- 1 db tojás
- 50 ml étolaj
- 150 ml tejföl

#### Elkészítés:



Az újhagymás-krumplis lepény elkészítésének első lépéseként a megpucolt burgonyát lereszeljük, majd elkeverjük a maceszliszttel, a felkarikázott újhagymával, a finomra vágott petrezselyemmel, a reszelt fokhagymával, sóval, borssal, a tejjel és a tojással.

Egy serpenyőben olajat melegítünk, közepes hőmérsékleten. Evőkanálnyi adagokat szedünk a masszából és kissé lenyomkodjuk a serpenyőben. (A serpenyő méretétől függ, hogy hány adag fér bele egyszerre.) Nem baj, ha nem szabályos kör alakú lesz a lepényünk, a rusztikusság még jól is áll neki. 😊 1-2 percig közepesen magas lángon sütjük oldalanként, amíg aranybarna nem lesz.

Amikor a sütéssel megvagyunk, kezdődhet a rétegezés. Krumplis lepény, tejföl, krumplis lepény, tejföl... egészen addig, míg koronaként felkerül az utolsó krumplis lepényünk a torony tetejére.


**Forrás: (streetkitchen)**



# EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ב

## REJTVÉNY, AGYTORNA (SÁBESZ UTÁNRA)



Képek							SZLÁR- DAN ÁLLÓ	EGYÜT- TES, KOL- LEKTÍV	FÉLÁRVA	BAR, RÖVIDEN	UGYAN- CSAK, SZINTEN	SZEMÉLY- FELVONÓ	TEMP- LOMI FOHÁSZ	A POÉN 1. RÉSZÉ
							SIEMENS, RÖVIDEN			CSISZOLT FELÜLETŰ				
							ÁPOLNI KEZDI			TÉNY				
							VASAB- RONCS FAKE- RÉKEN				BIOLÓGI- AI ALAP- EGYSÉG			
							FITÓ- VERSENY KEZDETE				FÉL RUGÓI			NORVÉG AUTÓK JELZÉSE
							EGYEZ- SÉG							ERESZTÉK
							AJAK- PUSZI						KIEJTETT BETŰ	
													SZÍNŰLTIG TÖLTVE	
A KÓRHÁZ JELE	A POÉN 2. RÉSZÉ	GYÖKÉR- KEFÉVEL TISZTÍTÓ	DOB BELSEJEI	NEMZET- KÖZI, RÖVIDEN	ÓKORI RÓMAI HADISTEN	DÍSZ A CIPÓN FÜSZER- NÖVÉNY					TALIGÁN SZÁLLÍT			
											IZMOS, ERŐS			
								IDEGEN SZÁMI						
								FAISKOLA						
ALTE- REGÓ			GYER- TYABÉL						ÓRLÓ- ÜZEM					
RÓMAI 51-ES			MÁR KEZ- DET BEN						KISSÉ LASSÚI					
TALAJ- MŰVELŐ ESZKÖZ				ÁZSIAI BÉRKOCSI						FEGYE- LEM				
				NŐI NÉV						ESZME, FOGALOM				
FELELET								HULL, POTYOG					DINNYE- SZELETI	
								MOTÍVUM					HONI, BELFÖLDI	
ZSEB- LÁMPA TARTO- ZÉKA					ERDŐBEN TEREM				PINCE- SZAG					AMPER, RÖVIDEN
					A FOGAL- VAL ÓROL				OLASZ VÁROS					MEGLO- CSOLÁS
EPEKEDŐ (TEKIN- TET)						KICSÍ- NYEL								
						SZÁMÁRA								
ENERGIA, RÖVIDEN		HÉY, LENDÜLET						NÖVÉNYI FŐZET				FARMER- MÁRKA		
		NEHEZEN VISZ						HANG NÉLKÜLI				NEWTON, RÖVIDEN		
MATRAC OLDALAI			BELE- EGYEZIK							FEL- JAJDUL				
			SZÜKSÉG VAN RÁ							ARAB TÖRZSFŐ				
HÍM SZARVAS- MARHA					A MÁTRA CSÚCSA							VUK SZÜLŐ- ANYJA		
					JELÁBÉCÉ KULCSA							ESETLEG		
ZSÍR- BONTÓ EMÉSZ- TŐNEDV				ELVEZETŐ NYÍLÁS									ÁTÚT, A KÖZEPÉNI	
				A RÁDIUM VEGYJELE									EGYETLEN PALÁNTA	
HIBÁT SZÓVÁ TESZ						MIMIKA								
						A TÁRGY RAGJA								
<b>k</b>	U							PÁNCÉLOS HÜLLŐ						<b>k</b>

Ez a kiadvány Szent szövegek idézeteit és azok magyarázatait tartalmazza. Kérjük ne dobja ki!  
TALMUD TORA Alapítvány számlaszáma: 11705008-20413002-00000000

## IMÁIDŐK, GYERTAGYÚJTÁS, IDŐSEK KLUBJA ESEMÉNYEK

2024. Ápr. 26. – 2024. Máj. 03.

DÁTUM	REGGEL	ESTE
26. péntek	7:00	19:00
27. szombat	8:00	20:00
28. vasárnap	8:00	19:00
29. hétfő	8:00	19:00
30. kedd	8:00	19:00
01. szerda	8:00	19:00
02. csütörtök	7:00	19:00
03. péntek	7:00	19:00

**Ádmor - három szó  
kezdőbetűjéből -  
ÁDonénu, MOrénu,  
vRábénu**

**Összevont rö-  
vidítés. A sza-  
vak jelentése:  
Urunk, Taní-  
tónk, Meste-  
rünk. A hasszid  
rebbe, cádik el-  
nevezése.**

**Gyertyagyújtás és Szombat kimenetele Budapesten**

DÁTUM	ESTE	DÁTUM	ESTE
26. péntek	19:31	27. szombat	20:42
03. péntek	19:40	04. szombat	20:53

### POÉN SAROK

Megy a Dacia az úton, találkozik a lócitrommal. Azt mondja a Dacia:  
- Szia, én vagyok a román Renault, te ki vagy?  
- Ha te Renault vagy, akkor én vagyok a francia krémes!

Jahrzeitot tartott Horovitz László úr nagymamája után.

Köszönjük Rosenfeld Dániel kántor úrnak, hogy közreműködött a pészáchi ünnepnapokon elvégezte a kántori feladatokat, hagyományos askenázi dallammal.

Kedd este az imádkozás után tartottuk zsinagánkban a közösségi szédert, melyen kb. 40 fő vett részt. A széder estét rabbink Chaim Shaul Glitzenshtein, Horovitz László vallástanár és Rosenfeld Dániel kántor urak vezették le. A finom ételeket a Laky konyha biztosította, beszámolóik szerint nagyon finom volt minden. Jó hangulatban telt az este. Köszönjük mindenkinek, aki részt vett az eseményen, külön köszönjük, akik a szervezésben, lebonyolításban, terítésben, felszolgálásban segítettek.

### EMBERBARÁT IDŐSEK KLUBJA

„IDŐSEK KLUB” -ja, rendezvényeire várjuk kiléni tagjait. Várjuk tagjaink szíves megjelenését és ötleteiket, melyekkel segítik a klub működését. Következő klubrendezvényt május 8.-án, szerdán délelőtt 10:00 órától tartjuk a földszinti klubteremben.

### Nagy Fuvaros utcai Templomkörzet

#### Emberbarát Templomegylet

Budapest. 1084

Nagy Fuvaros utca 4.

Tel: 334 27 31

Email: [nagyfuvaros@gmail.com](mailto:nagyfuvaros@gmail.com)

<https://www.facebook.com/Nagyfuvaros4>

Felelős kiadó: Streit Sándor

Szerkesztő: Streit Gábor

Technikai asszisztens: Andrassy Béla